

Dokument Svete stolice o hodočašću 2000.

Prof. Dr. Adalbert Rebić, 1999.

Papinsko vijeće za duhovnu brigu selilaca i putnika objavilo je dokument o "Hodočašću u velikom jubileju 2000. godine" 25. travnja 1998. godine. U samom je naslovu dokumenta istaknut povod za koji je dokument objavljen. To je predstojeći veliki jubilej 2000. godine od Kristova rođenja: "Temeljni je cilj sadašnjeg povijesnog hodočašća Crkve Jubilej Dvjetisućite godine prema kojem vjernik putuje pod svodom Presvetoga Trojstva." Za veliki jubilej pripremaju se brojna hodočašća poglavito u Svetu zemlju (Jeruzalem i Betlehem) i u Rim. Hodočašća o velikom jubileju žele biti u službi produbljanja duhovnosti i plodnijeg pastoralna.

Hodočašće je uvijek zauzimalo važno mjesto u životu kršćana kao i uostalom u životu svih vjernika. "Tijekom povijesti, kršćanin je polazio na put da slavi svoju vjeru na mjestima koja čuvaju uspomenu na Gospodina ili na onim mjestima koja predstavljaju važne trenutke povijesti Crkve. Posjećivao je svetišta koja časte Majku Božju ili svetišta koja podržavaju živim primjer svetaca. Njegovo je hodočašćenje proces obraćenja, žudnja za intimnošću s Bogom, povjerljiva molitva za svoje materijalne potrebe. U svim svojim mnogostrukim vidovima hodočašće je uvijek bilo za Crkvu čudesni dar." Osobito su danas hodočašćenja vrlo omiljela pobožnost vjernika. Suvremeno je društvo obilježeno intenzivnim kretanjima. Ljudi naime vole biti u pokretu: na putovanju se odmaraju, međusobno se upoznavaju, upoznavaju nove krajeve i nove ljude te se tako višestruko obogaćuju. Vjernici danas zahvaljujući suvremenim prometima putuju daleko izvan svoje domovine u Svetu zemlju, u marijanska svetišta u Lurd, u Fatimu, u Čenstohovu i drugamo bilo u svijetu bilo u svojoj domovini. Zato dušobrižništvo mora u pogledu hodočašćenja imati jasne teološke zasade koje će ga opravdati i razviti u solidnu i trajnu praksu u kontekstu općeg dušobrižništva. Konačno, evangelizacija, produbljanje vjere i duhovnoga života jedan je od prvih ciljeva radi kojih Crkva predlaže i bodri hodočašća.

Dokument "Hodočašća..." je teološko razmišljanje o značenju hodočašćenja i daje pastoralne smjernice kako organizirati i provoditi hodočašća. To je u tom pogledu providnosni dokument za vjernike, osobito za one koji su odgovorni za pastoral vjernika koji će u njem naći vrijednu duhovnu pomoć za dublje i intenzivnije doživljavanje Velikog jubileja. Dokument želi ponuditi pomoć "svim hodočasnicima i svim odgovornim osobama u pastoralu hodočašća, da bi u svjetlu Božje riječi i vjekovne crkvene predaje svi mogli što potpunije sudjelovati na duhovnim bogatstvima hodočasničke prakse." Dokument Papinskog vijeća za pastoral selilaca želi duhovno osmisliti hodočašća koja dušobrižnici organiziraju povodom Velikog jubileja Dvjetisućite godine. Želi hodočašća čvrsto povezati sa stvarnošću pokore i obraćenja: hodočašće je prilika i povod vjerniku da se duhovno izgradi, da produbi svoj vjerski život, da preusmjeri svoj životni put prema Bogu. Dokument "Hodočašće..." ima šest dijelova te uvod i zaključak. U Uvodu (str. 5-6) istaknut je povod i cilj dokumenta, a zaključak teološki zaokružuje sadržaj dokumenta (57-58). U 1. dijelu Dokument prikazuje hodočašće Izraela (str. 7-12), u 2. dijelu Kristovo hodočašće (str. 13-16), u 3. dijelu hodočašće Crkve (str. 17-25), u 4. dijelu hodočašće prema trećem tisućljeću (str. 26-31), u 5. broju hodočašće čovječanstva (str. 32-39) te u posljednjem 6. dijelu hodočašćenje kršćana danas (str. 39-56). Dokument je sažetak teologije hodočašćenja. Sadrži svega 58 stranica džepnog formata, pisan jednim vrlo laganim stilom te se s lakoćom čita.

Hodočašće nije pojava samo u kršćanstvu nego se pojavljuje u svim religijama. "Hodočašće simbolizira iskustvo čovjeka kao *putnika (homo viator)*, koji tek što je izišao iz majčina krila već se upućuje na put vremena i prostora svojeg života." Hodočašće je putovanje vjernika k svetom mjestu što ga je posvetilo očitovanje nekog božanstva ili djelatnost nekog religioznog učitelja ili osnivača religije u namjeri da se ondje moli i prikažu žrtve. Kao takvo ono je specifično iskustvo vjere i pojava vezana za sve religije te postoji otkad postoje religije. Na svetom mjestu obično je podignuto svetište u koje i oko kojeg se vjernici okupljaju. Takvo sveto mjesto može biti u zemlji hodočasnika

ili pak izvan nje, koji puta vrlo daleko. Cilj hodočašćenja obično je postizavanje nekog materijalnog ili duhovnog dobra koje po vjerovanju hodočasnika upravo na tom svetom mjestu on može postići. Hodočašće je po svojoj naravi obično vezano uz žrtve i odricanja. I dobro odnosno milost koju hodočasnik na svetom mjestu postiže upravo je nagrada i za ovakav izvršeni napor. Dobra koja se traže mogu biti vrlo različita, te idu od ozdravljenja od neke bolesti do postignuća vječnog života. Hodočašćenje je vrlo omiljena praksa među pobožnim svijetom, jer 1. upošljava sve čovjekove sposobnosti (audio-vizualne, motorne, emocionalne), 2. naglašava i produbljuje zajedničarske veze koje su vrlo važan čimbenik u vjerskim emocijama, 3. naglašava vrijednost i produžuje spomen na vjerske uspomene koje su s tim mjestom vezane, 4. učvršćuje međunarodne, društvene, kulturne i civilizacijske veze koje nadilaze granice naroda ili čak rase. Hodočasnici se na dugom putu zaustavljaju, trguju, kupuju, izmjenjuju materijalna i duhovna dobra, upoznaju kulturne vrednote naroda u čiju su sredinu došli kao tuđinci (lat. *peregrini*) i kroz čiju su sredinu prošli. Zato se hodočašćenje kao takvo pojavljuje dosta kasno u povijesti religija, onda naime kad je već učinjen stanovit napredak u društvenim odnosima (obitelj, klan, pleme, narod, država, ceste, svetišta i drugo).

Povijest izabranoga naroda u Starome zavjetu zapravo je veličanstveno hodočašćenje na putovima vjere: izlazak iz Egipta, prolaz kroz Crveno more, putovanje kroz pustinju, kušnje i grijeh, ulaz u obećanu zemlju, hod u babilonsko izgnanstvo te povratak iz njega u staru domovinu. Izraelci su tri puta godišnje - za velike blagdane Pesah, Ševuot i Sukkot - hodočastili u sveti grad Jeruzalem. Na praksi židovskog i kršćanskog hodočašćenja nadahnuo se Muhamed i naredio muslimanima: "Obavite hodočašće i posjet svetim mjestima iz ljubavi prema Bogu!" (Kur'an, II,196). Milijuni i milijuni muslimana svake godine hodočaste u Meku i u Medinu. Hodočašće je dapače jedan od pet stupova islamske religije.

Sljedbenici *hinduizma* hodočaste na rijeku Ganges, svetu rijeku, svoju "majku" koja ih čisti od grijeha. *Budisti* hodočaste na mjesta koja je svojim životom posvetio Buddha. *Šintoisti* odlaze u duboke šume, te u grmlju u tišini razmatraju. *Kršćani* pak odlaze na sveta mjesta na kojima se Bog objavio ili koja su povezana sa životom, mukom, smrću i uskrsnućem Isusa Krista i njegovih svetaca.

Hodočašće se razlikuje od turizma: turizam je bijeg iz svog svakidašnjeg života u nešto neobično, nesvakidašnje, zabavno, a hodočašće je putovanje prema određenu cilju, putovanje bogato simbolizmom. Hodočasnik putuje prema svetištu kao "domu Gospodnjem" odnosno prema simboličkom domu Gospodnjem koji je, mitskim jezikom izrečeno, u nebesima. Simbolizam je dakle specifični element koji razlikuje hodočašće od turizma. Simbol je stvar koja sadrži dvije istine: jednu na razini stvarnosti a drugu na razini prenesenog značenja. Tri komada tkanine - crvene, bijele i plave boje - običan su predmet sa svojim određenim značenjem i svrhom, ali kad se sastave zajedno u jednu jedinstvenu cjelinu onda postaju zastava crven-bijeli-plavi kao simbol jedne države, jednog naroda. Hodočašće je simboličan čin: simbolično putovanje prema Bogu. "O Bože, ti si Bog moj: gorljivo tebe tražim; tebe žeda duša moja, tebe želi tijelo moje, kao zemlja suha, žedna, bezvodna. U Svetištu sam tebe motrio gledajući ti moć i slavu!" (Ps 63,2-3). Onima koji vjeruju život je putovanje, hodočašće. Oni provode život koji je čvrsto usidren u stvarnosti to jest u povijesti, ali je u isti tren to i putovanje, hodočašćenje prema spasenju.

U prvom dijelu (br. 4-8) Dokument razlaže *hodočašće Izraela* počinjući razlaganjem *adamovskog* hodočašća, nastavlja razlažući značenje *abrahamovskog* hodočašća te hodočašća *izabranoga naroda* Staroga zavjeta izlaskom iz Egipta i putovanjem kroz pustinju te konačno ulaskom u obećanu zemlju. Izlazak iz Egipta poprimio je trajnu vrijednost. Postao je spomen (hebr. *zikkaron*, lat. *memoriale*). On je u narodu uvijek živ, ponavlja se u povratku iz Babilonskog sužanjstva koji Drugi Izaija opjevava kao novi izlazak (usp. Iz 43,16-21) koji slave Izraelci o svakoj Pashi i koji se u Knjizi Mudrosti pretvara u eshatološku stvarnost (usp. Mudr 11-19). Konačni je cilj takvog vjerničkog putovanja "obećana zemlja" potpunoga zajedništva s Bogom u novom stvaranju (usp. Mudr 19). Pobožnik SZ predstavlja se pred Bogom "kao došljak i kao hodočasnik" (Ps 39,13;119,19). Izraelci su hodočastili u Jeruzalem, na sveti Sion, pjevajući radosne himne,

"hodočasničke psalme" (Ps 120-134). Imali su iskustvo s Bogom kao hodočasnikom koji vazda hoda s narodom. Bog Izraela nije vezan uz jedno određeno mjesto kao što su to bili vezani poganski bogovi, nego putuje s narodom te je prisutan na svakom mjestu. Proroci u svojim navještajima ističu i "*mesijansko hodočašće*, otvoreno eshatološkim obzorjima u kojima će svi narodi zemlje doći na Sion, mjesto Božje riječi, mira i nade (usp. Iz 2,2-4; 56,6-8; 66,18-23; Mih 4,1-4; Zah 8,20-23)." Cilj tog sveopćeg pokreta naroda je zajednička "gozba za sve narode" na kraju povijesti (Iz 25,6).

U drugom dijelu razlaže se *Kristovo hodočašće*. Isus se predstavlja kao "Put, Istina i Život" (usp. Iv 14,6) te utjelovljenjem i rođenjem od Djevice kreće na put svojeg naroda i cijelog čovječanstva "sjedinjajući se na neki način sa svakim čovjekom". Isus ne samo pokazuje put kojim treba hodati do Boga nego i sam hoda tim putem. On je u svojoj osobiti Put do Boga. Još kao dječak on hodočasti s roditeljima u Jeruzalem, u Hram. Njegovo javno djelovanje postupno se oblikuje kao trajno hodočašćenje od Galileje preko Samarije do Judeje, do Jeruzalema gdje će biti raspet. Evangelist Luka opisuje Isusovo djelovanje "kao veliko putovanje koje za cilj ima ne samo križ nego i slavu Uskrsa i Uzašašća (usp. Lk 9,51; 24,51)." Isusovu smrt Luka prikazuje u Preobraženju na gori kao "izlazak" (grč. *exodos*). Isus zove svoje učenike da ga slijede: "Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom..." (Mt 16,24).

Isusovi učenici, produhovljeni i oživljeni Duhom Svetim na blagdan Duhova, kreću putovima svijeta, ulazeći tako u različite narode zemlje, idući od Jeruzalema do Rima, svugdje naviještajući Kristovo evanđelje.

"Posljednji cilj ovoga hodočašća putovima svijeta nije, međutim, zapisan na karti zemlje. On je s onu stranu našega zemaljskoga obzorja, kao što je bio i za Krista koji je putovao s ljudima da ih dovede do punine zajedništva s Bogom." Valja primijetiti da Djela apostolska kršćanski život definiraju kao "put" po svojoj izvrsnosti (usp. Dj 2,28; 9,2; 16,17; 18,25-26 i drugdje). Kršćanski je život predstavljen kao hodočašće prema nebeskom Jeruzalemu (Otkrivenje), hodočašće koje ima transcendentni cilj. Kršćanin je svjestan da je ovdje na zemlji "putnik", "tuđinac i pridošlica", njegova je "domovina na nebesima".

U trećem dijelu Dokument razlaže *hodočašće Crkve* (br. 12-17). I Crkva, mesijanski narod Božji, na putu je prema budućem i trajnom gradu. Kristovi su poslanici proputovali svim važnijim rimskim cestama, kopnenim i morskim stazama, susretali se s raznim jezicima i kulturama naviještajući Kristovo evanđelje: od Male Azije do Italije, od Afrike do Španjolske i Galije, i, na poslijetku, od Njemačke do Britanije, od slavenskih zemalja sve do Indije i do Kine. Nastavili su u novije vrijeme kročiti prema novim zemljama i novim narodima u Americi, Africi, Oceaniji, utkavši tako "put Kristov u vjekove".

U IV. i u V. stoljeću u Crkvi se pojavljuje *monastički pokret*: asketska migracija, duhovni egzodus. Pobožni ljudi odlaze u pustinju i ondje razmatraju iskustvo Abrahama, pridošlice i stranca, lik Mojsija koji narod izvodi iz Egipta i vodi ga u obećanu zemlju te lik Ilije koji na Karmelu susreće Boga. U to doba kreću Jeronim i njegove učenice Paula i Eustohija u Svetu zemlju. Nastanjuju se u Betlehemu, blizu špilje rođenja Isusova. Podižu samostane, laure i eremitaže i cenobije u Judejskoj pustinji i izvan Svete zemlje u Siriji, u Kapadociji, u Tebaidi, u Egiptu. Jeronim i drugi sveti Oci pozivaju kršćane na hodočašće na sveta mjesta ali i upozoravaju na pretjerivanja, nesporazume i neshvaćanja.

Grgur Niški tako upozorava hodočasnika da je "pravo hodočašće ono koje vodi vjernika od fizičke do duhovne stvarnosti, od života u tijelu do života u Gospodinu, a ne odlazak iz Kapadocije u Palestinu." Sv. Augustin savjetuje: "Uđi u sama sebe: istina prebiva u čovjekovu srcu!... I nadiđi samoga sebe!" I sv. Jeronim upozorava od formalističkog shvaćanja hodočašćenja.

Kad su Arapi 638. godine osvojili Svetu zemlju te je tako putovanje kršćanskih hodočasnika u Svetu zemlju bilo otežano, otvaraju se novi putevi na Zapadu: Rim ("putevi *ad Petri sedem*"), sv. Jakov u Composteli, marijanska svetišta u Loretu, na Jasnoj Gori u Czestochowi, veliki srednjovjekovni

samostani, utvrde duha i kulture, mjesta koja utjelovljuju uspomenu na velike svece (Tours, Canterbury, Padova i druga mjesta. U srednjem vijeku suočeni smo s velikim valom hodočašćenja, u svim smjerovima Europe i svijeta, pa i s nekim ekscesima. Ta su hodočašća hranila duhovnost, jačala vjeru, poticala ljubav, oživljavala poslanje Crkve. "Palmieri", 'romari', 'hodočasnici' svojom posebnom odjećom sačinjavaju skoro neki zasebni red koji svijet podsjeća na hodočasničku narav kršćanske zajednice, koja teži prema susretu s Bogom i prema zajedništvu s njime." Posebni je oblik hodočašćenja i *križarski pokret* koji se pojavljuje u vremenu od XI. do XIII. stoljeća. U tom se pokretu isprepliću "drevni vjerski ideal hodočašćenja na sveta mjesta u Svetoj zemlji s novim idejama, sa stvaranjem viteškog reda, s društvenim i političkim težnjama, s buđenjem trgovačkih i kulturalnih poticaja usmjerenih prema Istoku, gdje je u Svetoj zemlji prisutan islam."

U XIII. stoljeću pojavljuje se sv. Franjo koji sa svojom braćom franjevcima kreće u Svetu zemlju, u Jeruzalem. Oni će do danas biti čuvari svetih mjesta u Palestini i izvan nje na Bliskom istoku (Sirija, Libanon, Jordanija, Egipat). Oko 1300. godine ustanovljeno je Društvo hodočasnika za Krista. Iste je godine u Rimu prvi puta proglašen *Jubilej* koji je privukao u Rim tisuće hodočasnika. Hodočašća u Rim ponavljaju se u dugom nizu susljednih Svetih godina. Tako Rim postaje kulturnim i religioznim središtem zapadne Europe.

U XV. i u XVI. stoljeću otkrićem Novoga svijeta prevladava se eurocentrična vizija svijeta a kršćanski Zapad razjedinjen svađama gubi svoje jedinstvo sa svojim središtem u Rimu. Pojavljuju se alternativni ciljevi hodočašćenja kao što su brojna mjesna marijanska svetišta. Ipak, i u XVIII. i u XIX. stoljeću nastavilo se hodočašćenje u životu kršćanske zajednice koje je podržavalo vjeru vjerničkog naroda iz pokoljenja u pokoljenje, otvaralo nove duhovnosti, s novim središtima vjere (Guadalupe, Lourdes, Aparecida...). Obnovljena svijest da je narod Božji na putu, međuvremeno, postala je vrlo izražajnom slikom Crkve koja se sastala na Drugom vatikanskom saboru.

U četvrtom dijelu razlaže se *priprava za Veliki jubilej 2000. godine* (br.18-23). Hodočašće ima u tom događanju izvanredno veliko značenje. Već je sam događaj Drugog vatikanskog sabora bio u simboličkom smislu veliko i koralno hodočašće cijele crkvene zajednice. Koncil se pojavio kao duhovno uzašašće. Koncilski su Oci pozdravljali misaone ljude kao "hodočasnike na putu prema svjetlosti". Ovaj je simbolički vid Crkve hodočasnice bio protumačen hodočašćima dvaju papa hodočasnika Ivana XXIII. u Loreto na početku Koncila (1962.) i Pavla VI u Svetu zemlju na kraju Koncila (1964. godine). Potom su slijedila brojna hodočašća i pape Pavla VI i pape Ivana Pavla II. Hodočašće pape Pavla VI. u Svetu zemlju kojim je Papa htio proslaviti središnja otajstva vjere, *utjelovljenje i otkupljenje*, potaklo je novi val hodočašćenja u Svetu zemlju iz svih krajeva svijeta. Izvanredni zamah hodočašćenju kao praksi molitve, obraćenja i posvješćivanja da smo putnički narod Božji dao je papa Ivan Pavao II svojim putovanjima.

Drugi vatikanski sabor je u svojim konstitucijama Crkvu predstavljao kao "putnicu", naglašavao u više navrata hodočasničku narav Crkve: ona ima svoje uporište u poslanju Krista, kojega je Otac poslao, mi dolazimo od njega, živimo po Njemu i k njemu smo upravljani, a Duh upravlja našim putovanjem koje slijedi staze Kristove. I sam kršćanski život Sabor definira kao hodočašće u vjeri.

Crkva je po svojoj naravi *misionarska*. Zapovijed uskrsloga Krista: "Pođite, dakle, i učinite mojim učenicima sve narode!" (Mt 28,19) stavlja naglasak upravo na glagol "poći", nezaobilazni način evangelizacije ponuđene svijetu.

Temeljni cilj sadašnjeg povijesnog hodočašća Crkve jest *Jubilej Dvijetisućite godine* prema kojem vjernik putuje pod svodom Presvetoga Trojstva. To putovanje treba biti većma unutarnje i životno nego prostorno.

U petom dijelu (br. 24-31) Dokument tumači *hodočašće čovječanstva* naglašavajući duhovnu vrijednost hodočašća i potrebu pastoralnog djelovanja hodočašćenja. I u naše vrijeme čovječanstvo putuje - čovjek se osjeća kao *homo viator* - te traži istinu, pravednost, mir i ljubav. Putuje prema apsolutnome i neizmjernome, prema Bogu. Čovječanska kretanja sadrže u sebi "klicu temeljne čežnje prema transcendentnom obzorju istine, pravde i mira. Ona svjedoči o nemiru koji se smiruje

u neizmjerne Bogu, luci u kojoj se čovjek može oporaviti od svojih tjeskoba. Neki pomaci su na tom putovanju vidljivi: poštivanje ljudskih prava, napredak znanosti i tehnike, međuvjerski dijalog.... Svjedoci smo masovnih pokreta cijelih naroda koji ili žele izbjeći ratne opasnosti ili prirodne katastrofe u svojim zemljama ili traže veću sigurnost i veće blagostanje za svoje drage. Kršćanstvo se na tom hodočašću čovječanstva nudi kao milosrdni Samarijanac, spremno da pritekne u pomoć. Vrednote traganja, napredovanje i promicanje uzajamnog razumijevanja među narodima u sebi sadržavaju i turizam, znanstvena istraživanja, kulturalna i športska putovanja i putovanja radi trgovine. Dokument potiče takve da ne budu obuzeti samo gospodarskim interesima, nego da budu svjesni i svoje humane i socijalne djelatnosti.

Tu su i sasvim posebna kršćanska iskustva hodočašćenja: misionari hodočasnici u daleke zemlje, ekumenska skupljanja na zajedničku molitvu za dar jedinstva svih kršćana, međuvjerski susreti (kao onaj u Asizu 1986. godine).

Dokument ističe kao cilj hodočašćenja posebno dva grada *Rim*, simbol sveopćeg poslanja u Crkvi, i *Jeruzalem*, sveto mjesto koje štiju svi oni koji slijede abrahamovsku vjeru, grad "iz kojega će doći Zakon i riječ Gospodnja! (Iz 2,3)." Kao mete hodočašćenja ne smiju se smetnuti s uma ni gradovi u kojima je počinjeno zlo (Auschwitz, Hirošima, Nagasaki).

U šestom i završnom dijelu Dokumenta govori se o *hodočašćenju kršćana danas* (br. 32-42). To je najopširniji dio. U njem su istaknuti najvažniji elementi hodočašća i date smjernice za pastoralno djelovanje na hodočašćima. Za kršćanina je hodočašće "slavljenje vlastite vjere... koje treba ostvariti u skladu s tradicijom, s religioznim osjećajem i kao ostvarenje svoje pashalne egzistencije." Na osobit se način ovo iskustvo doživljava u euharistijskom slavlju pashalnog otajstva, primanju svete pričesti i u čitanju i razmatranju evanđelja. U tu svrhu treba razviti pastoralno djelovanje u svetištima gdje će hodočasnik doživjeti "šutljivi i sabrani susret s Bogom i sa samim sobom", iznad svega u svetoj ispovijedi u kojoj mu se grijesi opraštaju i on postaje novo stvorenje. Pomirenje s Bogom i s braćom ima za cilj euharistijsko slavlje. U svetištima kao i za vrijeme samog puta prema svetištu treba biti nazočan duhovni animator koji mora posjedovati temeljitu katehetsku pripravu, da bi mogao hodočasnike pripremiti za susret s Bogom. Posebnu odgovornost u svemu tomu imaju *prezbiteri* koji animiraju hodočasnike za vrijeme njihova zajedničkoga puta.

Susret s Bogom u "Šatoru sastanka", u svetištu, jest i susret s Božjom ljubavlju, susret s čovječanstvom, kozmički susret s Bogom u ljepoti prirode i susret sa samim sobom. Ne mali broj kršćanskih svetišta meta su hodočašćenja i vjernika drugih religija. Ta činjenica potiče pastoralno djelovanje Crkve da odgovori toj činjenici inicijativama prihvata, dijaloga, pomaganja i istinskog bratstva.

Hodočašće jest i susret s *Marijom*, zvijezdom evangelizacije. Marijanska svetišta, velika i mala, mogu biti povlaštena mjesta susreta s njezinim Sinom kojega nam ona daje. Kršćanin kreće na put s Marijom stazama vjere, stazama ljubavi, stazama svijeta, da se uspne do Kalvarije i da ondje bude kraj nje poput ljubljenoga učenika, kojemu je Krist povjerio svoju majku, do Dvorane Posljednje večere da od njezina uskrsloga Sina ondje primi dar Duha Svetoga.

Prof. Dr. Adalbert Rebić, 1999.

Prof. dr. Adalbert Rebić -rođen 1937. u Humu na Sutli (Hrvatska). Filozofski studij pohađao je u Zagrebu i na Filozofskom fakultetu Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu, Teološki fakultet na Gregorijani, te Biblijski institut. Od 1968. profesor je biblijskih znanosti i orijentalnih jezika (hebrejski, arapski, sirsko-aramejski) na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Povremeno je predavao na bogoslovnim učilištima u Zadru i Đakovu. Na fakultetu je organizirao i vodio financijsko poslovanje, bio glavni urednik Bogoslovne smotre, te pročelnik Biblioteke Fakulteta. Od 1972. predsjednik je Hrvatskog mariološkog instituta, te je organizirao hrvatsku sekciju na međunarodnim mariološkim kongresima u Rimu, Malti, Zaragozi, Kevelaeru, Huelvi i Čenstohovi.

